

Ромашевський В.О

студент 1 курсу спеціальності СЗ, ФНБПМВ

Науковий керівник: **Шевчук А.В.**, доктор історичних наук, доцент
Державний університет «Житомирська політехніка»

РОЛЬ МАРГАРЕТ ТЕТЧЕР У ЗАВЕРШЕННІ «ХОЛОДНОЇ ВІЙНИ» ТА ФОРМУВАННІ НОВОГО СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

Актуальність дослідження зумовлена тим, що постать Маргарет Тетчер, її ідеологія та дипломатія є ключем до розуміння перехідної епохи кінця ХХ ст. Аналіз її спадщини допомагає зрозуміти не лише витoki сучасної геополітичної конфігурації та поширення неоліберальної економічної моделі, а й механізми впливу особистості лідера на глобальні процеси, взаємозв'язок між ідеологічною послідовністю, прагматичною дипломатією та трансформацією системи міжнародної безпеки. Досвід Тетчер залишається предметом живих дискусій щодо моделей жіночого лідерства, ефективності жорсткої риторики та можливості поєднувати принциповість із гнучкістю.

Маргарет Тетчер була прем'єр-міністром Великої Британії з 1979 по 1990 рр. У цей період вона впровадила політику, яка глибоко змінила британське суспільство, політику та економіку через неоліберальні реформи [1, с. 20-30]. Саме в період її прем'єрства наближалася до завершення холодна війна – глобальне протистояння між США та Радянським Союзом. Як одна з ключових союзниць президента Р. Рейгана, М. Тетчер гостро виступала проти радянського впливу, відігравши велику роль у зміцненні трансатлантичної єдності. У 1980–1990-х рр. вона послідовно виступала за розширення кордонів вільної й процвітаючої Європи на схід, що розглядалося як невід'ємна частина програми перетворення Європи на континент співпрацюючих національних держав. Особливу увагу М. Тетчер приділяла збереженню західних цінностей. Прихильність лідерки до них істотно впливала на вибір країн, з якими вона мала справу, насамперед це стосувалося США [1, с. 121-125].

Завдяки тісній співпраці та спільному напрямку політики М. Тетчер і Р. Рейгана, Лондон підтримував особливо тісні відносини із Вашингтоном. Їхній тандем у 1980-х рр. не лише визначав стратегічний англо-американський курс, а й справив значний вплив на формування спільної політики Заходу в період завершення холодної війни. Велика Британія і США поділяли спільну думку щодо принципів

вільного ринку, обмеження ролі держави в економіці, боротьбу із тоталітаризмом та зміцнення обороноздатності Заходу. Їхня спільна діяльність підсилила колективний західний фронт проти Радянського Союзу в період холодної війни, проте важливим фактором для завершення цієї війни стали не тільки військові зусилля країн, а й внутрішні трансформації в СРСР та зміна його політичних прагнень [2, с. 13-14].

Так, на початку 1980-х рр. у британському уряді розпочалися дискусії щодо перспектив еволюції радянської політики. Переломним моментом став семінар у резиденції Чекерс у вересні 1983 р., ініційований самою М. Тетчер. Учасники заходу, серед яких був і британський дослідник Арчі Браун, обговорювали можливість поступових змін у СРСР і появу реформістських течій усередині правлячої партії. Тоді було вперше порушено питання про перспективного політика нового покоління – Михайла Горбачова. За свідченнями А. Брауна, після семінару М. Тетчер уперше серйозно розглянула можливість налагодження контактів із майбутніми реформаторами та відмови від виключно конфронтаційного підходу [1, с. 17-31].

Саме прем'єр-міністр Великої Британії першою серед західних лідерів помітила в М. Горбачові потенціал до реформаторства, здатний змінити хід історії. Під час перебування в Москві М. Тетчер активно виявляла підтримку реформ М. Горбачова. «Я захоплююся тим, що ви робите», – сказала вона під час однієї з бесід. Після зустрічі в 1984 р. з М. Горбачовим, ще до його офіційного обрання, М. Тетчер сказала відому фразу: «Це людина, з якою можна мати справу». Саме вона змогла знизити напругу між двома наддержавами та запевнила Р. Рейгана, що СРСР тепер можна розглядати не як ворога, а партнера. Прем'єр-міністр Великої Британії підтримувала реформи М. Горбачова, що згодом призвели до кризи та розвалу комуністичної системи [1, с. 121-125].

Маргарет Тетчер відіграла важливу роль у поступовому ослабленні та розпаді СРСР. Завдяки своїм поглядам і переконанням вона не дозволила своїй країні виявляти поблажливості до радянського режиму. Хоча вона й не очолювала світову наддержаву, їй усе ж вдалося вплинути на глобальну політичну ситуацію [2, с. 13-14].

Отже, М. Тетчер стала однією з архітекторок нового світового порядку, що сформувався після 1991 р. Її роль виходила далеко за межі національних

інтересів Великої Британії. По-перше, вона, разом із Р. Рейганом, забезпечила ідеологічну та політичну стійкість Заходу на завершальному етапі холодної війни, посиливши тиск на СРСР. По-друге, вона проявила стратегічну проникливість, вчасно розпізнавши в М. Горбачові партнера для діалогу і виступивши критично важливим «мостом» між Вашингтоном і Москвою, чим сприяла мирному завершенню конфлікту. По-третє, її внутрішня політика «тетчеризму» стала еталонною моделлю для багатьох країн, що переходили від планової економіки до капіталізму, тим самим формуючи економічну основу постбіполярного світу. Таким чином, Тетчер сприяла не лише завершенню холодної війни, а й заклала підвалини порядку, де визначальними стали принципи демократії, ринкової економіки, верховенства права та колективної безпеки, сприяючи переходу від жорсткої біполярності до більш складної та гнучкої багатопольярної системи міжнародних відносин.

Список використаних джерел та літератури

1. Нестеренко Т. «Залізна леді» на світовій арені: вплив Маргарет Тетчер на міжнародну політику. *Збірник матеріалів XXVIII наукової конференції здобувачів вищої освіти факультету історії та географії*. 2025. С. 121-125.
2. Brown A. Margaret Thatcher and perceptions of change in the Soviet Union. *Journal of European Integration History*. 2010. V 16: 1. P. 17-31.
3. Kollárová K. Margaret Thatcher and the Cold War. Vedoucí Kopeček, Oldřich. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií, Ústav moderních jazyků a literatur, 2023. 45 p. URL: <http://hdl.handle.net/10563/54561>.
4. Zak J. M. The Great Wave: Margaret Thatcher, The Neo-liberal Age, and the Transformation of Modern Britain. 2020. 30 p. URL: https://cupola.gettysburg.edu/student_scholarship/791